

Asiya İnkişaf Bankı haqqında məlumat

1966-cı il 19 dekabrda 31 ölkə tərəfindən Asiya İnkişaf Bankının (AİB) əsası qoyulmuşdur. Asiya və Sakit okean regionunda inkişafın maliyyələşdirilməsinin əsas mənbəyi olaraq AİB-nin fəaliyyətinin məqsədi üzv ölkələrin inkişafına dəstək göstərməklə regionda yoxsulluğun azaldılmasına və əhəlinin həyat səviyyəsinin yaxşılaşdırılmasına yönəlmişdir. Bankın fəaliyyəti [AİB-nin təsisi haqqında Saziş \(AİB-nin Xartiyası\)](#)¹ və [AİB-nin Əsasnaməsi](#)² ilə tənzimlənir. Baş ofisi Filippinin Manila şəhərində yerləşir. Bankın 30 ölkə ofisi fəaliyyət göstərir. AİB-ni maliyyələşdirən 69 üzv-ölkə vardır ki, bunlardan 49-u Asiya və Sakit okean regionunda yerləşir və “regional üzv ölkələr” kimi təsnifləşdirilir.

Bankın idarəetmə mexanizmi Dünya Bankı modelinə əsaslanır. Bankın siyasətini müəyyən edən ali orqan hər bir üzv dövlətin bir nəfər nümayəndəsindən ibarət Rəhbərler Şurasıdır. Rəhbərler Şurası öz növbəsində Direktorlar Şurasının on iki üzvünü və onların müavinlərini seçir. Direktorların səkkizi regional üzv ölkələrdən, digərləri isə qeyri-regional üzv ölkələrdən seçilir. Rəhbərler Şurası, həmçinin Bankın Prezidentini seçir. Prezident Bankı idarə edir və Direktorlar Şurasına sədrlik edir. Ənənəyə uyğun olaraq, Bankın Prezidenti ən iri səhmdar ölkənin nümayəndəsi olmalıdır. Yaponiya son dövrlərdə Bankın ən iri səhmdarı olduğundan indiyədək Bankın Prezidenti vəzifəsini Yaponiyadan olan təmsilçilər icra etmişdir. 2025-ci ilin 24 fevral tarixindən 2026-cı ilin 23 noyabr tarixinədək həmin vəzifəyə cənab Masato Kanda seçilmişdir.

[2024-cü il 31 dekabr tarixinə olan məlumata](#)³ əsasən bankın nizamnamə kapitalı ümumilikdə 10639233 ədəd səhm olmaqla, 138,75 mlrd. ABŞ dolları və ya 106,39 mlrd. SDR təşkil edir. Nizamnamə kapitalına üzv ölkələr tərəfindən tam şəkildə abunəlik həyata keçirilmişdir. Abunəlik kapitalının (subscribed capital) 6,95 mlrd. ABŞ dolları ödənilən (paid-in), 131,80 mlrd. ABŞ dolları isə çağırıla biləndir (callable capital). Bankın ən iri səhmdarları Yaponiya (15,571%), ABŞ (15,571%), Çin (6,429%), Hindistan (6,317%) və Avstraliyadır (5,773%). Üzv ölkələrin 28-si borc almayan ölkələrdir ki, onlar səhm kapitalında 66,8%, səsvermə hüququnda isə 61,6% paya sahibdirlər.

Bank yarandığı gündən bu günə kimi nəqliyyat, su təchizatı və enerji sektorlarında həyata keçirilən infrastruktur layihələrinin, həmçinin maliyyə, təhsil və səhiyyə sektorlarında layihələrin maliyyələşdirilməsi üçün təqdim etdiyi kreditlər, qrantlar və texniki yardımlar vasitəsilə Asiya və Sakit okean regionunda yoxsulluğun azaldılması və həyat səviyyəsinin yüksəldilməsinə əhəmiyyətli töhfələr vermişdir.

2024-cü il üzrə AİB tərəfindən ayrılmış kreditlər, qrantlar, investisiyalar və texniki yardımın ümumi həcmi 24,3 mlrd. ABŞ dolları təşkil etmişdir.⁴

2018-ci ilin iyul ayında AİB regionun dəyişən ehtiyaclarına effektiv cavab tədbiri olaraq, özünün uzunmüddətli korporativ strategiyası olan [“Strategiya 2030”](#)⁵-a start verdi. Strategiya 2030-a əsasən, AİB ifrat yoxsulluğun aradan qaldırılması və firavan Asiya və Sakit okean regionuna nail olmaq üçün aşağıdakı 7 strateji prioritet istiqamət üzrə səylərini davam etdirəcək:

- a. Qalan yoxsulluğun aradan qaldırılması və bərabərsizliklərin azaldılması;
- b. Gender bərabərliyində tərəqqinin sürətləndirilməsi;
- c. İqlim dəyişikliyi ilə mübarizə, iqlim və fəlakətlərə dayanıqlılığın yaradılması və ekoloji davamlılığın artırılması;
- d. Şəhərlərin yaşayış üçün daha əlverişli vəziyyətə gətirilməsi;
- e. Kənd yerlərinin inkişafının və ərzaq təhlükəsizliyinin təşviqi;
- f. İdarəetmə və institusional potensialın gücləndirilməsi;
- g. Regional əməkdaşlığın və inteqrasiyanın təşviqi.

¹ <https://www.adb.org/documents/agreement-establishing-asian-development-bank-adb-charter>

² <https://www.adb.org/documents/laws-asian-development-bank>

³ <https://www.adb.org/sites/default/files/institutional-document/1044381/adb-financial-report-2024.pdf>

⁴ <https://www.adb.org/sites/default/files/publication/27752/aze-2024.pdf>

⁵ <https://www.adb.org/documents/strategy-2030-prosperous-inclusive-resilient-sustainable-asia-pacific>

AİB və Azərbaycan. Azərbaycan Respublikası 1999-cu il 29 oktyabr tarixində "AİB-nin təsisi haqqında Saziş"ə qoşulmuş və Bankın üzvlüyünə qəbul edilmişdir. [2024-cü il 31 dekabr tarixinə olan məlumata](#)⁶ əsasən ölkəmiz Bankda ümumi səhm paketinin 0,444%-ni təşkil edən 47208 səhmə və ümumi səsə 0,645%-ni təşkil edən 85755 səsə malik olmaqla regional üzv ölkələr arasında 19-cu, ümumilikdə isə 27-ci payçıdır. Azərbaycanın abunə yazıldığı səhmlərin dəyəri 615,7 mln. ABŞ dolları təşkil edir ki, bunun da 30,9 mln. ABŞ dolları məbləğində olan hissəsi artıq ödənilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2003-cü il 20 fevral tarixli 856 nömrəli Fərmanı ilə Azərbaycan Respublikasının maliyyə naziri AİB-nin Rəhbərlik Şurasında Azərbaycan Respublikası üzrə rəhbər, Azərbaycan Respublikasının iqtisadiyyat naziri alternativ rəhbər təyin edilmişdir.

Ölkəmiz AİB-də Avstraliya, Kamboca, Gürcüstan, Honq-Konq, Kiribati, Mikroneziya Federativ Ştatları, Nauru, Palau, Solomon Adaları və Tuvalunun yer aldığı [qrupda](#)⁷ təmsil olunur. Həmin qrupa avstraliyalı icraçı direktor Reyçl Tompson (Ms Rachel Thompson) rəhbərlik edir. Onun əvəzedicisi (alternativ icraçı direktor) isə Lisa Raytdır (Ms Lisa Wright).

2004-cü il noyabr ayında AİB-nin Azərbaycanda nümayəndiliyinin açılması bu qurumla əməkdaşlığın daha genişlənməsinə şərait yaratmışdır. 2024-cü ildən [AİB-nin Azərbaycan üzrə rezident nümayəndəliyinə](#)⁸ xanım Sunniya Durrani-Camal rəhbərlik edir.

2015-ci il 2-5 may tarixlərində AİB-nin Rəhbərlik Şurasının 48-ci illik Toplantısı Bakı şəhərində keçirilmişdir.

Ölkə iqtisadiyyatının şaxələndirilməsi, yeni iqtisadi imkanların genişləndirilməsi, inkluziv inkişafın təşviqi, şəhər və kənd arasındakı bərabərsizliklərin azaldılması istiqamətindəki fəaliyyətlərdə AİB Azərbaycana dəstək göstərir. Belə ki, AİB tərəfindən nəqliyyat, su təchizatı, enerji, həmçinin, maliyyə sektoru (bank və sığorta), təhsil, səhiyyə və digər sahələr üzrə 1999-cu ildən 2025-ci ilin aprel ayınadək Azərbaycana 145-dan çox kredit, qrant, investisiya, texniki yardım layihələrinin, ticarət və təchizat zəncirinin maliyyəsi və mikromaliyyə proqramlarının maliyyələşdirilməsi məqsədilə təxminən 5,51 mlrd. ABŞ dolları dəyərində töhfənin ayrılması təsdiqlənmişdir.⁹

AİB-nin dəstəklədiyi layihə və proqramların icrası nəticəsində 240 min insan daşqın və subasmaların təsirindən müdafiə olunmuş, 485 min insan ilk dəfə etibarlı içməli su ilə təchiz olunmuş, təxminən 395 kilometr uzunluğunda magistral və kənd yolları salınmış və ya təmir edilmişdir, 100 mindən çox istehlakçı elektrik enerjisi ilə təmin edilmişdir.

AİB-nin Azərbaycanda həyata keçirdiyi layihələr dövlət və özəl sektorları əhatə edir və dövlətin inkişaf strategiyalarına uyğun olaraq həyata keçirilir. Son illərdə Bank özəl sektorda da öz iştirakını əhəmiyyətli dərəcədə artırmış və ölkədə bank sektorunun gücləndirilməsi, eləcə də özəl infrastrukturun inkişafına dəstək göstərmişdir.

AİB həmçinin, Azərbaycanın nəqliyyat sektorunda, xüsusilə yolların inkişafında əhəmiyyətli rol oynamaqdadır. Yolların inkişafı proqramı üzrə təqdim edilmiş çoxtranslı maliyyələşmə mexanizmi AİB və Azərbaycan arasında əməkdaşlığın mühüm istiqamətini təşkil edir.

2025-ci il 01 sentyabr tarixinə Azərbaycan Respublikası ilə AİB arasında əməkdaşlıq çərçivəsində imzalanmış dövlət və dövlət zəmanətli 3,9 milyard ABŞ dolları məbləğində kreditlər üzrə qalıq borc 2,3 milyard ABŞ dolları təşkil etmişdir.

Azərbaycan, həmçinin 2001-ci ildən AİB-nin Mərkəzi Asiya üzrə Regional İqtisadi Əməkdaşlıq ([CAREC](#))¹⁰ proqramının üzvüdür və bu proqram vasitəsilə nəqliyyat, enerji, ticarət danışıqları və digər sahələr üzrə ölkəmizə yardım göstərilməkdədir.

⁶ <https://www.adb.org/sites/default/files/institutional-document/1044381/adb-financial-report-2024.pdf>

⁷ <https://www.adb.org/who-we-are/organization/board-directors>

⁸ <https://www.adb.org/where-we-work/azerbaijan>

⁹ <https://www.adb.org/publications/azerbaijan-fact-sheet>

¹⁰ <https://www.carecprogram.org/>

Layihələrin (kredit, texniki yardım və digər töhfələr) sektorlar üzrə bölgüsü			
Sektor	Sayı	Ayrılan vəsait (milyon \$)	%
K/t və regionların inkişafı	7	42,84	0,78
Təhsil	1	0,75	0,01
Energetika	17	1.796,31	32,59
Maliyyə	13	217,72	3,95
Səhiyyə	3	252,73	4,59
Sənaye və ticarət	-	0,78	0,01
İKT	-	0,26	0,00
Multisektor	-	0,25	0,00
Dövlət sektorunun idarə olunması	16	1.007,69	18,28
Nəqliyyat	23	1.593,84	28,92
Su təchizatı və digər infrastruktur layihələri	9	557,86	10,12
Digər töhfələr	56	40,02	0,73
Cəmi	143	5.511,05	100,00

Mənbə: AİB-Azərbaycan: [Fakt vərəqi. Aprel 2025](#)¹¹

Layihələr barədə ətraflı məlumat üçün: <https://www.adb.org/projects/country/aze>

Azərbaycan AİB-nin az inkişaf etmiş ölkələrə yardım göstərilməsi təşəbbüsünün iştirakçısıdır. Belə ki, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 17 mart 2021-ci il tarixli Sərəncamı əsasında Azərbaycan Respublikası Asiya İnkişaf Bankı ilə "Töhfə Sənədi"ni imzalamışdır. Sənədə əsasən Azərbaycan Respublikası 2021-2023-cü illər ərzində AİB-yə **2,0 milyon ABŞ dolları məbləğində ianə** ayırmışdır. Bununla yanaşı, ölkəmiz tərəfindən Asiya İnkişaf Bankının az inkişaf etmiş üzv dövlətlərinə yardım məqsədilə təsis edilmiş Asiya İnkişaf Fonduna 2025-2027-ci illər ərzində **2,0 milyon ABŞ dolları** məbləğində növbəti ianənin iayrılması ilə bağlı öhdəlik götürülmüşdür.

2025-ci ilin iyul ayında 2025-2029-cu illəri əhatə edən, ölkədə şaxələndirilmiş və inkluziv inkişafı dəstəkləyən 5 illik **Ölkə Tərəfdaşlıq Strategiyası** (ÖTS)¹² təsdiq edilmişdir.

¹¹ <https://www.adb.org/publications/azerbaijan-fact-sheet>

¹² <https://www.adb.org/documents/azerbaijan-country-partnership-strategy-2025-2029>